

CIG

**COUNCIL FOR
INCLUSIVE
GOVERNANCE**

Izbori i dijalog: uloga kosovskih Srba

Izveštaj o radu

Beograd, Oktobar 2010.

Centar za inkluzivno upravljanje

Njujork, 2010.

Kratak pregled

Kosovski predstojeći parlamentarni izbori i najavljeni dijalog između Beograda i Prištine oblikovaće budućnost srpske zajednice na Kosovu. Izbori i dijalog moguće da bude najvažniji politički događaji za srpsku zajednicu na Kosovu u zadnjoj deceniji. Iako postoji dovoljno vremena za pripremu za dijalog, odluka o učešću na izborima treba što pre da se donese.

Odluka o učestvovanju na izborima odlučuje da li će Srbi imati predstavnike koji će legitimno predstavljati srpsku zajednicu na centralnom nivou ili predstavnike čija će legitimnost počivati na zanemarljivom broju glasova. Jaka politička zastupljenost dobiće veliku pažnju onih koji donose odluke u Prištini. Učešće na izborima ima svoje prednosti i mane. Dobar odaziv Srba bi omogućio adekvatnu institucionalnu zastupljenost i kreiranje legitimnog političkog rukovodstva. Međutim, učešće bi takođe potvrdilo legitimnost kosovskih institucija i navelo na tumačenje da se time priznaje nezavisnost Kosova. Za razliku od toga, bojkotovanje izbora bi bilo u skladu sa politikom nepriznavanja, ali bi to bio i rizik ostavljanja kosovskih Srba izvan institucija Kosova u naredne četiri godine. Sada kada Beograd namerava da se angažuje kroz te iste institucije, bojkot kosovskih Srba, naročito onih južno od Ibra, je nepraktičan i neefikasan.

Za razliku od Srba na severu, Srbi sa juga se za mnoge usluge oslanjaju na kosovske institucije i zbog toga se očekuje se da će oni izaći na glasanje u velikom broju. Učešće od strane jednih i bojkot od strane drugih mogao bi da produbi jaz između severa i juga, osim ako među Srbima na jugu ne preovlada razumevanje o različitosti političke situacije i stepeni solidarnosti. Srbi sa juga su sami među sobom politički podvojeni i mala su očekivanja da će se stvoriti predizborna koalicija, koja bi uvećala šanse za dobijanje više od deset rezervisanih mesta.

Od ključnog značaja za dobru izlaznost nije samo koncensuz između Srba ali i podrška Beograda, po mogućstvu ako je direktna. Mali broj srpskih parlamentarnih političkih stranaka podržava učešće na izborima, ali one veće se tome protive. Stavovi političkih partija su bitni, ali ono što je odlučujuće je odluka Vlade Srbije.

Srpska zajednica na Kosovu će biti žarište dijaloga između Beograda i Prištine koji je najavljen da počne u proleće 2011. godine. Srbi treba da definišu listu prioriteta koji treba da budu uvršteni u dnevni red dijaloga. Dijalog mogao bi da doprinese okončanju neizvesne političke situacije srpske zajednice uz definisanje dugoročnog okvira sa jasnim uslovima za srpsko političko delovanje na Kosovu. Kosovski Srbi očekuju da će imati predstavnike i u delegaciji Beograda i Prištine. Oni su se obavezali da će pitanje uključivanja zvaničnika kosovskih Srba u dva tima suprotstavljenih ciljeva rešiti zajedničkim snagama. Bilo je predloženo da strategija “dva tima, jedna platforma” da bude pretočena iz nečega što je obaveza u samu prednost.

Ovi zaključci proizlaze iz niza aktivnosti - dva održana okrugla stola, jedan u Beogradu i jedan u Gračanici, kao i manja diskusiona grupa održana u Gračanici– koju je organizovao Centar za inkluzivno upravljanje (*eng. CIG*) u oktobru 2010.godine. Učesnici su bili politički predstavnici kosovskih Srba, Vlade Srbije i Parlamenta, kao i članovi srpskog civilnog društva. Programske aktivnosti su se ticale političkog razvoja srpske zajednice na Kosovu, uz svesrdnu finansijsku podršku Ministarstva spoljnih poslova Švajcarske.

U cilju podsticanja otvorene rasprave, CIG ne pripisuje komentare određenim diskutantima i moli za razumevanje onih čiji komentari nisu u potpunosti obuhvaćeni ovim kraćim izveštajem za koje CIG uzima odgovornost. Učesnici su bili učestvovali u diskusiji u ličnom svojstvu. Programske aktivnosti su se odvijale bez prisustva medija.

Učešće na izborima: više koristi nego štete?

Za Srbe sa juga, učešće na izborima bi donelo više koristi nego štete, ali to ne važi i za Srbe sa severa. Većina Srba sa severa odlučni su u protivljenju bilo kakve saradnje i uključivanja u kosovske institucije. To je prvenstveno zbog toga što, za razliku od Srba sa juga koji žive u malim enklavama koje su okružene Albancima i koji se oslanjaju na usluge Prištine i međunarodne zajednice, Srbi sa severa dobijaju sve potrebne usluge od svojih lokalnih institucija, poznatih i kao paralelne institucije, kao i od Beograda. Njihove veze sa Prištinom gotovo da ne postoje, zbog čega ni ne postoje podsticaji da se uspostavi odnos sa Prištinom, bar dok se ne odmrzne "zamrznuti" status. Oni su uspešno osujetili nastojanje Prištine da se uspostavi kontrola na severu. U tom kontekstu, nekoliko diskutanata predložilo je da se naponi relevantnih faktora usmere na rešavanje problema Srba na jugu. Ono što će se dogoditi na severu će verovatno biti poznato tek nakon postignutog dogovora između Beograda i Prištine.

U oblastima gde je to moguće, politika kosovskih Srba treba da bude institucionalizovana i na lokalnom i na centralnom nivou. Ovo nije idealno rešenje, ali jeste najbolje "pod datim okolnostima". To nije zbog toga što su kosovski Srbi postali prijemčivi za proglašenje nezavisnosti, već zato što veruju da mogu više da učine kroz rad unutar samih kosovskih institucija. Takav stav je pozitivno odjeknuo na lokalnim izborima u kojima je veliki broj Srba sa juga učestvovao. Njihovo učešće nije bilo bez rezultata. Srbi su osnovali lokalne institucije i ostvarili dobre rezultate. Dobijanjem značajnog broja glasova, u nekim slučajevima više nego što su paralelne institucije dobile tokom paralelnih izbora 2008. godine, oni se od strane velikog broja Srba smatraju legitimnim predstavnicima.

Međutim, srpski predstavnici ne mogu da tvrde isti nivo legitimiteta na centralnom nivou. Dok je odziv birača na lokalnim izborima 2009. godine u rasponu od 25% u Gračanici do 65% u Partešu, izlaznost na parlamentarnim izborima 2007. godine bio je oko 1%. Nakon tri godine, Srbi imaju još jednu šansu da ponove bojkot iz 2007. ili da glasaju u velikom broju i izaberu legitimne predstavnike. Sledeća šansa se neće dogoditi u naredne 4 godine. Odluka nije laka, jer će imati posledice ne samo za kosovske Srbe, već i za Beograd.

Stav Beograda ključan je za izlaznost na izborima i za kasnije uključivanje Srba u kosovske institucije. Stav većinskog dela Srba, uključujući i beogradske političare, je da srpska politika na Kosovu treba da postane pragmatičnija i da odražava prilagodljivost realnoj situaciji na terenu. Ona takođe treba da se oslanja na informacije i iskustva kosovskih Srba. Kritike koje upućuju kosovski Srbi treba da budu smatrane kao dobronamerne, a ne kao smišljen napad kako bi se diskreditovala politika Beograda. Konsenzus je da se stav Beograda ka lokalnim institucijama na Kosovu promenio i da Beograd više ne osuđuje one koji učestvuju na kosovskim izborima i institucijama, imajući u vidu da svaki pojedinac ima demokratsko pravo na izbor. Mnogi sagovornici su takođe zadovoljni time da su srpski političari sa Kosova oni koji upravljaju srpskim Ministarstvom za Kosovo i Metohiju.

Kosovski Srbi u potpunosti podržavaju stav Beograda o „nepriznavanju“, ali ne i o „ne-saradnji“ i veruju da postoje modeli saradnje koji omogućavaju „saradnju bez priznavanja“. Jedan od političara kosovskih Srba već duže vreme predlaže model „prihvatanja, bez priznavanja“ kosovskih institucija. Takav model bi mogao da posluži kao primer saradnje između kosovskih Srba i kosovskih institucija, dok se ne dođe do rešenja statusa dogovorom Beograda i Prištine. Ovakvo privremeno rešenje bi podrazumevalo da Srbi učestvuju u institucijama, uključujući policiju, sudstvo i javno administraciju, ali bez priznavanja kosovske deklaracije o nezavisnosti. Da bi se formulisala ovako važna politička odluka, neophodna je diskusija u kojoj će učestvovati sve političke partije sa Kosova i iz Beograda.

Predloženo je stvaranje stalnog foruma kosovih Srba, uključujući Srbe sa severa, koji bi se bavio važnim temama, kao što su predstojeći parlamentarni izbori, dijalog između Beograda i Prištine i srpsko političko ujedinjenje. Odsustvo saradnje između samih Srba sprečilo je stvaranje zajedničke platforme i strategije za osvajanje više od rezervisanih deset mesta. Prema Ahtisarijevom planu, za prva dva izborna mandata, nakon usvajanja Ustava Kosova, Skupština Kosova će imati deset mesta za političke subjekte koji predstavljaju srpsku zajednicu. Nakon prva dva izborna mandata, „rezervisana mesta“ postaju „zagarantovana mesta“, mesta zagarantovana za srpske političke subjekte, ukoliko je broj osvojenih mesta na izborima manji od deset.

Politički savez kosovskih Srba, sličan *Povratku* ili *DOS*-u u Srbiji, bio bi najbolji način da se ostvari veća reprezentativna zastupljenost. Takav savez bi bio otvoren za sve one koji hoće da doprinesu interesima kosovskih Srba, uključujući članove civilnog društva. Prema mišljenju većeg broja diskutanta, dosadašnji naponi za ujedinjenje srpskih političkih snaga su propali, uglavnom zbog, ličnih nesporazuma između političkih lidera. Mnogi su izrazili sumnju da će srpska politička koalicija biti formirana na vreme, za registrovanje na parlamentarnim izborima.

Kosovski Srbi su predstavljeni kroz dve vrste stranaka: kroz ogranke stranaka sa sedištem u Beogradu i kroz stranke i građanske inicijative sa sedištem na Kosovu. Stranke sa Kosova i neke sa beogradskim sedištem, kao što je SPO, nameravaju da učestvuju na izborima. Beogradske stranke iz vladajuće koalicije – DS, G17 Plus i SPS su nejasne u svojim stavovima, dok je većina onih koji su deo opozicije – SNS, DSS i SRS – protiv bilo kakve interakcije sa kosovskim institucijama. LDP se zalaže za učešće na izborima.

Kosovski Srbi su takođe predstavljeni sa dve vrste lokalnih institucija: paralelnim institucijama koje podržava Beograd, i drugim koje podržava Priština i međunarodna zajednica. Paralelne institucije su rezultat srpskih izbora iz 2008.godine. Izvesni broj kosovskih Srba rekli su da su ti izbori, u retrospektivi, bili greška, posebno na jugu gde paralelne institucije ne mogu da rade efikasno zbog ograničenja uspostavljenih od strane Prištine. Iako postoji široka saglasnost među kosovskim Srbima da bi paralelne institucije na jugu trebale da se postepeno ukinu, strategija o tome kako to da se postigne ne postoji. Neki su istakli da ni Beograd nije zadovoljan ovim institucijama i da traži rešenje tome, ali da zvanično nastavlja da im pruža neophodnu političku i finansijsku podršku. Tokom okruglog stola se spekulisalo da Beograd neće organizovati još jedne lokalne izbore na Kosovu, tako omogućavajući mandatima paralelnih institucija da isteknu.

Nisu sve stranke sa sedištem u Beogradu zadovoljne sa politikom Vlade prema Kosovu. Dok većina opozicionih stranaka optužuje Vladu za izradu previše ustupaka prema međunarodnoj zajednici i Prištini, neke druge stranke, uglavnom one manje, tvrde da Vlada radi suviše malo kako bi uspostavila saradnju sa kosovskim institucijama i poboljšala odnose sa međunarodnom zajednicom. „Beograd ne može da se ponaša kao da Albanci ne postoje na Kosovu.“

Politički pomak Beograda prema Kosovu je vidljiv. UN Rezolucija koja poziva na direktan dijalog sa kosovskim institucijama o ne-statusnim pitanjima je veliki korak napred. Beograd takođe više ne osuđuje one koji učestvuju u političkom sistemu Kosova i, u stvari ćutanjem o tome, ostavlja kosovskim Srbima da sami odluče da li će učestvovati na poslednjim lokalnim izborima. Kosovski Srbi treba da budu aktivniji kako bi iskoristili ove nove pomake i tako svojim učešćem i informacijama pomogli Beogradu u kreiranju politike. Jedan od učesnika je tvrdio da su Srbi bili pasivni tokom prethodnih godina, ali da je to zato što je „Beograd tako želeo da bude, ali da sada postoje nagoveštaji da Beograd želi od njih da budu uključeni i aktivniji“.

Ima i onih koji tvrde da kosovski Srbi treba da učestvuju na izborima, sa ili bez podrške Beograda, jer će izlazak na izbore doneti više koristi nego štete. Time bi kosovski Srbi mogli biti optuženi za priznavanje kosovske nezavisnosti, ali bi takođe dobili i realnu političku moć koja bi doprinela promeni njihovog kvaliteta života. Uključivanje u političke procese dovešće do okončanja desetogodišnje izolacije u enklavama i zavisnosti od spoljnih faktora. Beograd bi takođe bio na dobitku, jer bi bio oslobođen trenutne obaveze da obezbeđuje značajna finansijska sredstva i da politički upravlja teritorijom koja je van njegove kontrole.

Grupa Srba koja podržava izbore, čak i bez podrške Beograda, smatra da je ušće na izborima sredstvo za povraćaj političke moći koja je postojala do 2004., i da ovaj stav ni na jedan način nije uperen protiv Beograda. „Kosovski Srbi povratili su svoju političku moć učešćem na lokalnim izborima 2009. godine, čime su stvoreni uslovi za izgradnju funkcionalnih lokalnih institucija.“ Njihovo zalaganje za učešće na izborima ne bi trebalo tumačiti kao nešto što se direktno kosi sa paralelnim institucijama. „Mi nismo protiv paralelnih institucija ili na strani drugih.“ Mi smo jednostavno za „institucije koje efektivno funkcionišu“. Rad paralelnih institucija na jugu je ograničen od strane Prištine. „Ukoliko je paralelnim institucijama neophodna pomoć milicije, oni je neće dobiti ni od Prištine ni od Beograda. Priština ih ne priznaje, a Beograd nema pristup teritoriji.“

Međutim, paralelne institucije na severu rade neometano, jer su uspešno osujetile nastojanja Prištine da u tom delu organizuje izbore, izgradi institucije i uspostavi bilo kakav oblik kontrole. Bojkot predstojećih parlamentarnih izbora od Srba na severu je siguran. Očekivan izlaz na izbore Srba sa juga i bojkot Srba sa severa neminovno će imati posledice na odnose ne samo između samih Srba, već i između Srba i Albanaca. Neki od zvaničnika kosovskih Albanaca javno su izjavili da ne podržavaju takvu vrsta aranžmana, jer to izaziva *de facto* podelu, uveliko zastupljen stav među Srbima na severu. Srbi sa juga bi hteli da i Srbi sa severa učestvuju na izborima i da predstave „stav ujedinjene srpske zajednice“. „Neophodno je da rešimo probleme severa ne zbog Albanaca, već zbog nas samih.“ U tom kontekstu, veliki broj diskutantata predložio je da srpsko Ministarstvo za Kosovo i Metohiju treba da osmisli strategiju za ujedinjenje kosovskih Srba u „jedinstveni politički entitet.“

Kosovski Srbi očekuju dosledniju, pragmatičniju i jasniju politiku Beograda. Dvosmislena poruka Beograda – *oni koji budu učestvovali na izborima neće biti kažnjeni* – u vezi sa lokalnim izborima 2009. godine ostavila je mnoge srpske glasače da se pitaju da li je Beograd za ili protiv izbora. Kosovski Srbi su pre za to da Beograd otvoreno podržava i pomaže stvaranje jedinstvene izborne liste. Oni razumeju delikatan položaj Beograda i činjenicu da se takva javna podrška može protumačiti kao priznavanje nezavisnosti Kosova, ali takođe očekuju od Beograda da se sa njima opširnije konsultuje o tim pitanjima. Međutim, mnogi veruju da je i takva nejasna poruka bolja nego sam poziv na bojkot.

Ipak, ima onih koji smatraju da „dvosmislena i tajna politika“ nije ozbiljna politika ozbiljnih država. „Nejasne poruke nemaju moć jasnih javnih stavova.“ Prema mišljenju diskutanta, problem nije toliko u činjenici da podrškom učešća na izborima Beograd može da bude optužen da priznaje kosovsku nezavisnost, već u tome kakve posledice takva podrška može da ima za paralelne institucije; izgledaće kao da Beograd podržava kosovske institucije na štetu srpskih paralelnih institucija. „Beograd ne može da podrži i učešće na kosovskim izborima i paralelne institucije.“ Međutim, stranke kosovskih Srba ne treba da budu obeshrabrene odsustvom otvorene podrške Beograda, već da se koncentrišu na ono kako bi hteli da njihovi dugoročni aranžmani na Kosovu izgledaju i rade u pravcu postizanja tog cilja. Ogranci stranaka sa sedištem u Beogradu treba da takođe budu više pragmatični i da se ne pridržavaju striktno partijskog programa i discipline. „Ogranak stranke u Nišu i ogranak stranke na Kosovu suočavaju se sa različitim izazovima, i s’ toga im je potreban drugačiji plan rada.“

Postoji opšti dogovor da se stav Beograda u vezi sa izborima – koji je nejasan i dvosmislen – neće promeniti. Sever će bojkovati izbore. Srbi na jugu će glasati u velikom broju. Formiranje jedinstvene izborne liste se smatra malo verovatnom. Glavni izazov posle izbora biće konsolidovanje srpskih institucija koje su prihvatljive za Prištinu, Beograd i međunarodnu zajednicu. Drugi izazov je srpsko većinsko priznavanje legitimnosti srpskog političkog vrha koji će izaći na izbore. “To je razlog zbog koga oni koji glasaju doprinose legitimnosti izbora isto onoliko koliko i oni koji se kandiduju za upravu.”

Dijalog Beograda i Prištine: kako će kosovski Srbi biti predstavljeni?

Očekuje se da će dijalog između Beograda i Prištine biti dug i težak. Iako će se zvanično ticati tehničkih pitanja, mnogi diskutanti smatraju da će razdvajanje takvih pitanja od pitanja statusa biti nemoguće. „Putne isprave i registarske tablice su tehnička pitanja, ali i takođe pitanja statusa.“ Kosovski Srbi će biti oni na koje će ishod dijaloga najviše uticati. Zbog toga bi oni trebali aktivno da budu uključeni u diskusije, i ako je potrebno, da budu deo i beogradskog i prištinskog tima. Uključivanje u obe ekipe može biti dobra prilika, pre nego obaveza, dokle god se „Srbi ne koriste samo kao ukras“.

Ono što je još važnije od toga u kojoj delegaciji će biti uključeni kosovski Srbi je zajednička platforma kojom bi se osiguralo da interesi kosovskih Srba ne budu zapostavljeni u ovim diskusijama. Iako bi dijalog neminovno razmatrao interese kosovskih Srba, mnogi strahuju da bi nacionalni interesi Beograda i Prištine mogli da zasene interese srpske zajednice. Dvogodišnji pregovori iz Beča se često pominju kao takav primer.

Osetljiva pitanja koja se tiču nedavne prošlosti, predrasude i stereotipi biće veći deo dijaloga. Dobra vest je da pristankom na direktan dijalog, koji je prekinut kosovskom deklaracijom o nezavisnosti, Beograd je priznao da su kosovski Albanci "deo slagalice", a kosovski Albanci su priznali da je rešavanje problema srpske zajednice na Kosovu od suštinske važnosti za stabilan odnos ne samo između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, već i između Beograda i Prištine. Neki od srpskih zvaničnika ponovili su da je za njih Kosovo više od samo toga da Srbi tamo žive. "Ovde su u pitanju nacionalni interesi."

Ukoliko dijalog bude uspešan, ostvariće se napredak u oblastima obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja i telekomunikacija. Kosovski Srbi imaju obrazovne i zdravstvene institucije koje su zasebne od kosovskih, i uglavnom su zaposleni u paralelnim institucijama. Određeni broj Srba je zaposlen u javnoj upravi na Kosovu, ali gotovo niko u javnim preduzećima ili u privatnom sektoru. Telekomunikacije su postale ozbiljan problem nakon što je Priština ukinula antene koje smatra „ilegalnim operaterima“, na taj način ometajući telefonske usluge Srba na jugu koji uglavnom koriste usluge srpskih dobavljača. Ova pitanja bi trebala da budu prioriteta u toku dijaloga.

Beograd bi trebalo da da prioritet rešavanju hitnih pitanja koja utiču na život Srba na Kosovu. Očuvanje srpske zajednice nije samo interes kosovskih Srba, već je to i srpski nacionalni interes. Prisustvo Srbije na Kosovu zavisi od stepena prisustva kosovskih Srba. "Srpsko prisustvo na Kosovu je važnije nego sam uvodni deo Ustava Srbije, koji tvrdi da je Kosovo Srbija."

Neki od predloga bili su da bi dijalog trebao da sadrži dva procesa: jedan da bude između Beograda i Prištine, a drugi između kosovskih Srba i Prištine. Dijalog između Beograda i Prištine bi obuhvatio pitanja kao što su kulturno nasleđe, putne isprave, registracija vozila, nestala lica, transport, milicijska saradnja, sudstvo, trgovina, itd. Dijalog između kosovskih Srba i Prištine bio bi ograničen na pitanja Kosova, kao što su osnivanje televizijskog kanala na srpskom jeziku u okviru RTV Kosovo, konsolidacija novih srpskih većinskih opština, zapošljavanje u državnoj upravi, itd.

Popis na Kosovu, koji je planiran za prolece 2011.godine je osetljivo pitanje. S obzirom da veliki broj izbeglica kosovskih Srba nije bio u stanju da se vrati na Kosovo, Srbi strahuju da će popis legitimizovati „etničko čišćenje iz 1999.godine“. Ovo je prvi popis od 1981.godine. Popis je najhitnije pitanje na kome kosovski Srbi i Beograd treba da rade sa Prištinom i međunarodnom zajednicom, kako bi se pronašlo rešenje da se u Srbiji registruju kosovski Srbi koji imaju status izbeglice.

Srbija treba da definiše (ne nužno kroz javnu raspravu) ciljeve dijaloga sa Prištinom. Beograd treba da zna ono što hoće da postigne dijalogom i na koji način, i da izbegne ponavljanje grešaka iz prethodnih pregovora. Beograd treba da bude realan u artikulaciji tema koje želi da budu obrađene, a ne da samo ima „listu želja“. Partnerstvo sa međunarodnom zajednicom, koja će najverovatnije organizovati i posredovati dijalog, je od bitne važnosti za Srbiju. Iako je dijalog manje hitan, postoji konsenzus među kosovskim Srbima i beogradskim zvaničnicima da proces definisanja pitanja koja će biti razmatrana tokom dijaloga treba da počne već sada.

Zaključak

Preвременi parlamentarni izbori na Kosovu ostavljaju vrlo malo vremena političkim strankama kosovskih Srba za premošćavanje razlika, formulisanje zajedničke izborne platforme i rad na jedinstvenoj izbornoj listi. Ipak, očekuje se da će ovi izbori da proizvedu legitimno rukovodstvo koje će zastupati Srbe u institucijama. Legitimnost izbora povezana je sa izlaznošću srpskih birača. Očekuje se da će Srbi sa juga da glasaju u velikom broju, dok se na severu očekuje bojkot izbora. Dobar odaziv Srba na izborima i integracija u centralne institucije Kosova će neminovno dati veći legitimitet kosovskim institucijama, ali i ojačati položaj Srba u donošenju odluka koje su od suštinskog značaja za očuvanje srpske zajednice.

Dijalog između Beograda i Prištine još nema zvanični plan rada. Dok su Beograd i Priština pomenuli nekoliko tema koje bi mogle biti razmatrane, još ne postoji zvanična lista tema dostupna javnosti. Bez zvaničnog dnevnog reda, teško je definisati ulogu kosovskih Srba i modaliteta njihovog angažovanja u ovom dijalogu. Kosovski Srbi će najverovatnije biti deo oba tima. Postoji zabrinutost o tome da bi kosovski Srbi mogli biti deo timova koji imaju suprotstavljene ciljeve. Diskutanti su zaključili da dijalog treba prvo da doprinese razrešavanju svakodnevnih problema sa kojima se suočavaju kosovski Srbi, a tek onda razmatranju većih problema.

Učesnici

Abecedni raspored imena

Miloš Anđić, Srpski pokret obnove
Nenad Cvetković, Građanska inicijativa Zavičaj, Parteš
Oliver Ivanović, Ministarstvo za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije
Dušan Janjić, Forum za etničke odnose
Vesna Jovanović, Socijaldemokratska partija, Parteš
Dragiša Krstović, Liberalna demokratska partija, Leposavić
Petar Miletić, Samostalna liberalna stranka, Kosovska Mitrovica
Bratislav Nikolić, Samostalna liberalna stranka, Štrpce
Dragan Nikolic, Kompas Radio, Gnjilane
Randel Nojkić, Srpski pokret obnove, Gračanica
Veljko Odalović, Socijalistička partija Srbije
Zoran Ostojić, Liberalna demokratska partija
Vesna Pešić, Liberalna demokratska partija
Stojanka Petković, G17 Plus
Dejan Radenković, Socijalistička partija Srbije, Priština
Nenad Radosavljević, Radio/TV Most, Leposavic
Dragoljub Repanović, Srpska radikalna stranka, Istok
Branko Ružić, Socijalistička partija Srbije
Mihajlo Šćepanović, Srpska narodna stranka, Priština
Vlajko Senić, G17 Plus
Predrag Simić, Univerzitet u Beogradu, Katedra za političke nauke
Bojan Stojanović, Samostalna liberalna stranka, Gračanica
Momčilo Trajković, Srpski pokret otpora, Gračanica
Rada Trajković, Evropski pokret Srba, Gračanica
Danijela Vujičić, G17 Plus, Kosovska Mitrovica
Didier Chassot, Ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske
Shpetim Gashi, Savet za inkluzivno upravljanje, Njujork
Marija Govedarica, Savet za inkluzivno upravljanje, Njujork
Alex Grigorev, Savet za inkluzivno upravljanje, Njujork
Caroline Tissot, Ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske